

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: Szász István
Cím: Nixbrót

Forrás: Pesti Hírlap

Br.
(Hely)

1920. II. 22.
(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

361.1

Hely

Idő

"1920"

Személy

Helyszám

Nixbrót.

Látogatás az új városrészben. — Az Andrássy-uti palotákból kilakoltatott proletárok laknak ott. — Ötszáz lakásban hatszázhusz család. — A kampó. — Új butorok a szükséglakásokban. — A „proli.” — Liszt és cukor. — Tízgyerekes anyák kenyér nélkül. — A meztelen család. — Hány nixbróti szavazott le? — „Kérek egy féldecl bort...”

Ezer ember közül öt sem tudja, hogy egy ilyen nevű városrész is van Pest alatt. A Mária Valéria barakkórház épülettömbjét nevezi így a néphumor. A világváros inségesen laknak itt, a kiket a külvárosok odaiból is kiszorított a nyomor, továbbá ama tizenhárompróbas proletár-családok, akiket az Andrássy-uti palotákból a villarayonokból lakoltattak ki, mikor a bolsevizmus megbukott.

A télutói napragyogásban szennyesfehéren terül el a főváros és Kispest között Nixbrót deszka-házsora. Távolról nézve, egymás mellé rakott skatulyáknak tűnnek, amikbe valamé olcsó tömegcikket csomagolt a nagy deficitű dolgozó gyár, az élet. Barna utcacsíkok kereszteszik, melyeken a nyomor ösjelvényeit, a kiteregetett rongyokat lengeti az enyhe szél. Földszag párázik a lapos mezőben, napnyílak fesszegetik a fekete göröngyöt, néhány fa messze háttérben emelt fővel álldogál, de érzem, hogy a kép üres, a rajz befejezetlen: hiányzik róla az a kerek erdő, mely az Alföld homokját kötötte. Hová lett? *Elcsúszott egyetlen éjszaka Kispest és Nixbrót lakosainak a fejszecepsapda alatt, csak az a néhány fa maradt meg, azt is jégesapos bajszú lovasrendőrök őrizték meg a csikorgó téli éjszakákban...*

Széles János rendőrfelügyelő, Bogdán r. tiszti és egy rendőr kalandoz a telepen. A felügyelő ur mindjárt elmondja, hogy a lopásnak milyen egyszerű és zseniális módját eszelték ki a nixbrótiak. Ott huz el a sínár a telep fa-

ránál, ott gördülnek el a ferencvárosi pályaudvarba igyekvő vonatok, melyeknek még a lépcsősora is tele van batyúval a a jó nixbrótiak hosszú rudakra erősített kampókkal várják érkezését. Vigyázz, ha jön a vonat! Rohamlépésbe állva, beleböklik a szárnyas kampót a kiszemelt csomagba a a lépcsőről egy pillanat alatt lerendül vele. A csomagok gazdái tehetetlenül klabálnak a tovaszálló vonaton s mire a vészféket megrántják és a vonat megáll, árkon-bokron túl vannak már rablott kincstükkel a hidegvérű tolvajok...

A telep gondnokát keressük, de nincs otthon. A főpallér ur fogad, csak hogy nem ad információt. Azt mondja, hogy ő nem kockáztatja az életét. *Ma is egy telepi lakos törrel és revolvérrel fenyegette meg a gondnokot...* De ha akarom, hát megmutatja a mosókonyhát. Az is jó. Odavezet. A telep közepén áll a hatalmas terem, benne öt sor bádogleknő, minden sorban négy, összesen husz teknő, hideg víz, meleg víz készen, csak egy csapot kell megnyitni a a melék helyiség gőzkamrájában tíz perc alatt megszárad a ruha. Villanyvilágítás van az egész telepen s mégis pokoli sötétség alatt fekszik éjjelente, mert a villanykörték eltűntek az utcasorokról s bent a lakásokban sem igen ég a villany, minthogy nem tudják megvenni a drága fűszerezést a földhözragadt szegény emberek. De a főpallér ur már szokik, elmarad az utcákon észrevétlenül, úgy, hogy szíves fáradozásért ez uton vagyon kénytelen köszönetet mondani.

Sárga zászló lengedez egy síheder tén, rongy, padlót festettek vele. Ugy ötlök szemembe, mint az éhség zászlaja. Alatta egy félmeztelen lucska dobol tenyerével a fölpuffadt hasán. A lucslábu proletár-gyerek nyelvet öltöget reánk. A rendőr azon kesereg, hogy multkoriban két rendőrkollegáját fölpofozták a telepen. Nixbrót lakóját, Galambos elvtársat keressük, aki 1919 június 6. óta lakik a telepen. Nagy idő. Büszke rá, hogy ő volt az első lakosa az új városrésznek, mely néhány hónap alatt keletkezett észrevétel nélkül. Szegény rokkant katona, lábából kivettek egy harmincöt centiméter hosszú csontot, gerinctörése és szívlövése van, de élénken bícsog a mankóján s himlőhelyes arcán valamelyes értelm sugárzik, amint elmondja, hogy ötszáz lakás van a telepen, az ötszáz lakásban pedig hatszázhusz család lakik. Nem tudja, hogy minek szólítsa: elvtársnak-e vagy nagyságos urnak. Megoldja. Ugy titulál állandóan, hogy: *Ríport ur, kérem szépen...*

Jó cicerone, mindent tud, csak egy kicsit egyoldalúan informál. Nixbrót védszentjeként ismerel. Először is Siska Lajosnéhoz vezet, aki tizenkilencéves magával lakik a proletársoron. Kisebbségi lakás. A kisebbik szobában Siskáné lakik a családjával, a másikban meg egy hétgyerekes albérli tanyázik. Az alacsony aszonynak tíz gyereke van, tölnek a pokoli hőségben, melyet pénzemésen, de lélekintóan hat át a szegénység szaga. Csöpp gyerekek bukkannak elő a szűkre felhőből, amit a Cséry-koksz lüheg ki magából, csillogó kíváncsisággal néznek ránk, a háttér vesszőkosarából pedig a legkisebbik Siska-csemete tapsikálva integet felénk. Borzasztó szegények. A szívem belefájdul. Siskáné kisompolyog utánunk, de nem mer megszólítani, hanem Galambos elvtársat kéri meg, hogy szóljon egy jó szót az érdekükben, különben el kell pusztulniuk, ugy eszi őket a nyomor.

Fakóra mosott rongyok között bujkálunk tovább, járjuk Nixbrót házait. Szembetűnő, hogy a szükség-lakások sok helyen tömve vannak új

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző:

Cím:

Forrás:

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

Hely

Idő

Személy

Helyszám

butorral. A vörös napok szép emlékei. A proletár diktatúra butorhivatala utálja ki ezeket annak idején. A legszebbet egy házmester lakásában láttuk (mert minden házsornak egy házmestere van.) Sápadt, kolerikus, vörhenyesbajuszú, dühös ember ez a házmester, szidja a telep gondnokát, hogy az ablakokon befű a szél s a kemény melett beszívároga a víz. Előre megjósolja, hogy ha majd nyár lesz s netán tűz talál kiúlni a telepen (mer' hát a gyerekek gyufával játszadoznak), akkor itt élve egyetlen „proli” sem marad. Rendőrt lát s mégis keményen és fojtott dühvel ropogtatja a „proli” szót, mintha a fogát vicsoritana. Látom a lelkét s elmegyünk más lakásokba, hol szalmán fekszik a nyomor, de találunk olyan családokat is, ahol egy-egy szék liszt körül foglalatostokodnak. Nixbrót? Nincs kenyér? Honnan van itt annyi liszt? Hát batyuzgatnak és eladják. Ugy é a szegény ember, ahogy tud. Jó pénzért egy kis cukor is akad. Van itt bőven apró lánckereskedő. A másik helyen pedig sir egy szegény asszony, hogy három nap óta nincs egy falat kenyérük. Nehéz eligazodni, de annyit látok, hogy a telep 35 százaléka földhözragadt szegény, akinek már reménye sincs, 20 százaléka meg nyomorgó hadirokkant, akik családjukkal havi hetven korona nyugdíjon tengődnek, a többi pedig kilakoltatott proletár, leszámítva azt a néhány hivatalkot és katonatisztet, akik a lakásnép miatt családjukkal szintén a telepre szorultak.

A lakosság tulnyomó része a Darvas-cég által bérben bírt Cséry-köszbányában dolgozik. A lakosság husz százalékának van csak rendszeres foglalkozása. A kőszfejtők napikeresete két-zár koronára rug, azonkívül hazahozhatnak egy-egy zsák kőszot, melyet kilogrammonként 1 kor. 50 fillérjével adnak el Nixbrót szegényeinek. Itt is megvan az uzsora, de ugyszólván minden lakás melegeit liheg. Nixbrót lakossága nem igen érezte a tél fogát. Szerencse, hiszen annyi a gyerek mindenütt, mint a rosta lyuka, vagy tán még

egygyel több! ...

A gyerekáldás tekintetében Rosenfeld Lipót vezet. Tizenegy gyereke van ennek a szerencsétlen embernek, ki hajcsársággal keresi a kenyerét. Majdnem meztelen család. Egyik gyereknek sincs cipője, csodálatosan rongyosak, a legnagyobb, egy tizenhét-husz év körüli leány, szalmacipőben álldogál s beszéd közben is lázas gyorsasággal varrogat. Galambos elvtárs tovább vezet s közben elmondja, hogy az a két katonatiszt, aki a telepen lakik, royalista (ugy ejti ki, mintha azt mondaná, hogy anarchista!). További adatgyűjtés végett a telepi kocsmába vezet, ahol egy bicskanyító fröccs mellett megtudom, hogy számszerint mintegy hétszáz nixbrótnak kellett volna leszavaznia, de csak háromszáznyolcvan szavazólap érkezett. A büntetett előlegetek nem szavazhattak, de Galambos elvtárs a házmesterek hanyagságának tudja be. A vendéglőstől is kérdezésködöm, jóképű magyar ember, egyetlen mondással megvilágítja a telep anyagi helyzetét: Kérek egy féldecit bort! Spanyoljárvány van, inni kell valamiképp s a vendéglős féldecinkint mért let a bort ...

Egy Szántó nevű, barátságos férfi kezeli a kenyércédulákat, lajstromot vezet, összeadom a végösszegeket s megtudom pontosan, hogy kétezerhatyáztizenkilenc lélek él a telepen. Egy kicsi város, vagy egy nagy falu. Az egyik ajtó előtt hatalmas kalitkát látok a földön, vörhenyes sertés röffög ki belőle. Ez már a polgári jólét jele. A rendőr elmondja, hogy karácsonytájt sokan öltek dísznót a telepen. Amott meg egy emeletes ketrechen bibelődik valamivel egy bekeccses atyafi. Egész sereg házinyula van, azokat eteti és babusgatja. Ez is aránylag elég barátságosan néz ránk, de a többi lakó nem igen. Van olyan, aki nem is felel. Egy-egy csoport kitérül az aj-

tókba és sötétlen merkel, ajkukon gunymosoly, szemükben száraz gyűlölet s mozdulataikban valami tartózkodó félelem lappang. Ezek azok a proletárok, akiket a palotákba költöztetett a vörös uralom. Most haragszunk s haragjuk tompa és engesztelhetetlen. Ugy hat ez a különös, fagyott csönd a napos tájon, mint a halott ajkára fagyott mosoly ...

Lázár István.